

CRONICA ARTISTICĂ

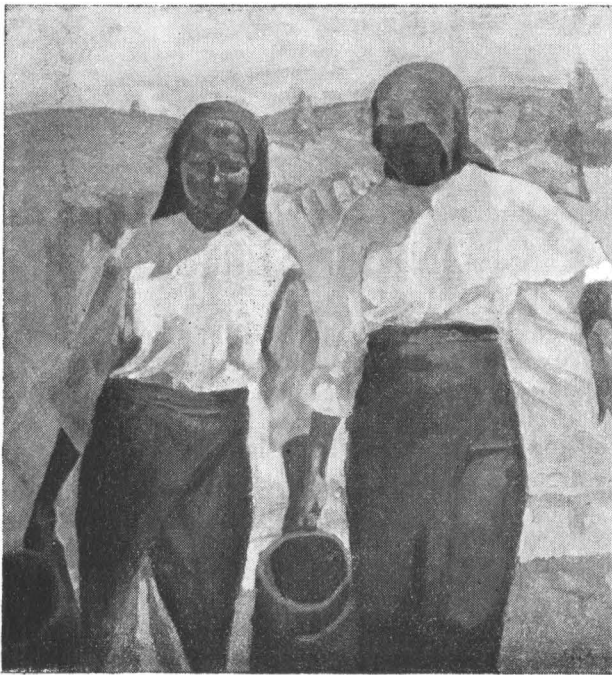
Pavilionul Asociației Culturale din Banat, a fost consacrat în mod definitiv expozițiilor de artă din localitate. De fapt afară de una, toate expozițiile din sezonul de iarnă și primăvară au fost aranjate aci, cu toate că nici până azi A. C. B. n'a fost în stare să facă reparațiunile și transformările, atât de intensiv reclamate de artiștii expozanți.

Ferestre sparte, lipite cu hârtie, ușile doar' de paradă, tablourile expuse nici nu mai erau în siguranță. Intr'adevăr din ultima expoziție, aceea a dlui prof. Káldor, s'au furat peste noapte 6 lucrări. Să fie un semn bun? Să fie atât de iubitori de artă pungașii noștri încât să procedeze așa cum au procedat: să scoată pânzele din rame lăsându-le pe acestea în mijlocul sălii de expoziție? Mister. În tot cazul A. B. C. ar face bine să repare acest pavilion căci altfel s'ar desvolta prea mult gustul de artă la pierdevară ai noștri.

În legătură cu expoziția dlui Ioan Nițescu din anul trecut îmi exprimasem dorința să vedem la Timișoara cât mai des artiști din București. Arătasem atunci necesitatea acestei participări reclamate din multe motive. Astfel în anul acesta am avut mulțumirea de a gusta arta dlor Gori Mircescu și Schweitzer-Cumpăna cari în ianuarie resp. februarie deschid anul artistic 1929.

Pictorul *Gori Mircescu* din Buzău a adus în frumoasele sale pânze atmosfera de liniște, de împăcare, de visare chiar, a unor plaiuri ce n'au nimic extraordinar ca peisaj, cari însă sunt vivificate cu atât mai simpatic prin figurile de țărani plasați în mijlocul câmpiilor, la umbră de sălci, pe creastă de râpă, la fântână, în grupuri, sau alineați în chenar decorativ profilându-se pe un cer clar și îndepărtat. Este aci prinsă firea țaranului blând și meditativ, scurt la vorbă dar senin, a aceluși țaran ce în pânzele dlui Mircescu răsare din pământul sur prin rădăcini vânoase. Este în aceste pânze fixată prin mijloace simple, prin colori și mai fără pretenții, acea organicitate atavică ce fețelor și mânilor le-a împrumutat culoarea humei și vârtoșenia ei. E o legătură firească între figurant și peisaj, atât de bine prinsă, încât ești sigur că dacă ai lua figurile lui Mircescu și le-ai pune în altă atmosferă, s'ar simți stingherite, pierzând mult din valoarea lor de artă.

Dl Mircescu este impresionist moderat. Sintetizează linii și culoare reducându-le la o expresie simplă, fără să deformeze câtuș de

Muzeul Bănăţean. *Gori Mircescu: Femei cu coafe.*

Muzeul Bănăţean. *Gori Mircescu: Flori.*

R. Schweizer-Cumpăna: La prânz.

R. Schweizer-Cumpăna: Piață în Brașov.

puțin. Efectul de soare îi este un mijloc pe care-l mănue inteligent în crearea volumului.

Afară de peisaje și figuri am admirat „florile” dlui Mircescu. Le creează cu trăsături puține dar sigure văzând culoarea lor proaspătă și delicată, prelinsă ușor pe petale tremurând sub povară de rouă. Știe să le surprindă esența lor intimă căci le vede cu ochi înțelegători și le scaldă în vibrațiunile unei devotate simpatii.

Dl. R. Schweitzer-Cumpăna a fost o revelație pentru publicul timișorean, o surpriză pe cât de frapantă, atât de binefăcătoare pentru acei ce, oboșiți de ritmul obișnuit al unor înfățișări de artă anemică, convenționalizată în rășnița provinciei, doreau ceva nou, forte și original.

Dl. Schweitzer-Cumpăna este un talent excepțional; puternic dârz, îndrăzneț, dinamic, știe să supună aceste calități unui cadru general: natura și țărănul român, pe care ultim nu știu dacă l-a înfațșat cineva în cuvinte mai sonore, în espresii mai ample, mai hotărâte. Un temperament nervos de artist ce simtește, și care vede lucrurile în lumina unei concepții grandioase de compoziție. În lucrările sale totul trăește intens dela figură până la detaliile constitutive: linia și culoarea. Zic linie în sens platonice, deoarece ea realmente nu există, ci se deduce numai, în timp ce lutul, din care iau ființă obiectele în arta lui Schweitzer-Cumpăna, este lumina și umbra. În acestea artistul modelează vârându-și mâinile până în coate, construind magistral figuri, case peisaj, toată natura văzută prin puternice contraste. Atât soarele cât și modesta lampă țărănească sunt izvoare de lumină pe care pictorul le știe exploata cu puține mijloace dar cu atât mai mult efect.

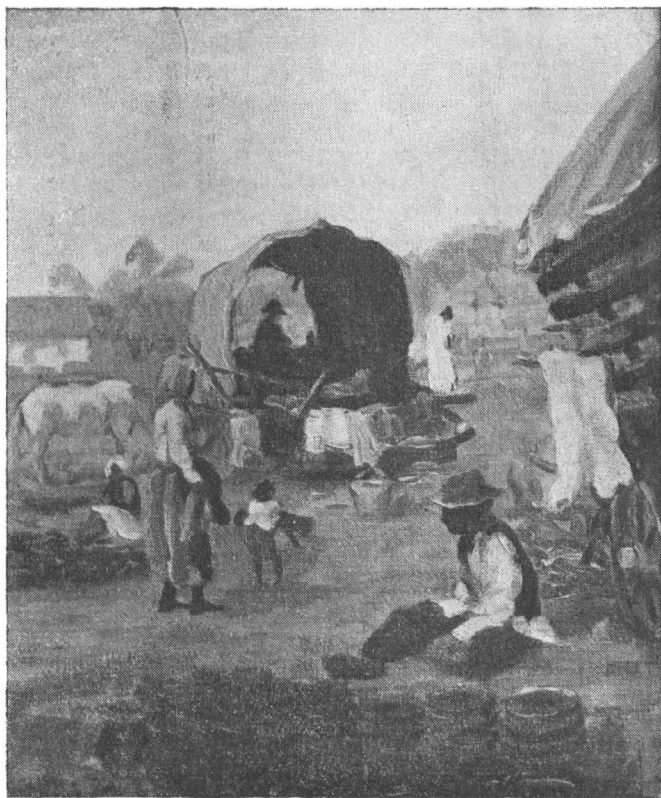
N'are nici un rost să citez cutare număr din catalogul operelor expuse. Aceleași lucruri bune le-aș spune și despre „bătrânii la sfat” ca și despre „țărânii la masă” sau altele. Aci e înmărmurit mediul românesc exterior și sufletesc; în alte pânze iarăș acelaș mediu îl găsim văzut prin concepția luminizmului clasic al unui Honthorst sau alui Rembrandt. Căci dl Schweitzer-Cumpăna afară de a fi un tehnician extraordinar mai posedă și o vastă cunoaștere a artiștilor trecutului cărora a căutat să le fure secretul.

Născut în 1886 la Pitești s'a apucat de pictură la vârsta de 6 ani, când fiind bolnav părinții i-au cumpărat o cutie de acvarele ca să fie cumnite. La vârsta de 18 ani a plecat la Berlin, unde a urmat la Acad. de B. arte lucrând cu profesorii E. Hanke și A. Kampf. Reintors în țară s'a refugiat în creerul nunților, la Cumpăna și modest, n'a ieșit în public cu o expoziție personală de cât în 1919. De atunci, descoperit de critică și iubit de public a avut 6 expoziții în București, obținând premiul I-a la salonul oficial din 1928.

Om, care cetește și studiază, poți găsi în opera lui Schweitzer-Cumpăna reminiscențe din Rembrandt, Goya, Franz Hals, sau din moderni ca Manet, Degas, Liebermann, ori chiar admirație pentru ultramoderni, cum e de ex. Kokoschka. Dar nu-l copiază pe niciunul, artistul nostru rămâne original și independent, iubind mai presus de toate natura, soarele, culoarea, elementele în mijlocul cărora trăește.

Muzeul Bănăţean. *R. Schweitzer-Cumpăna* : La sfat.

Sachirov: Țigani la târg.

Expoziția dsale a fost un eveniment artistic și-l așteptăm să revie cu noi lucrări, împreună cu alți artiști bucureșteni. Aceasta este cea mai bună școală pentru desvoltarea gustului publicului nostru.

Pictorul *Sachirov* care urmează după *Schweitzer-Cumpăna* n'a ajuns încă la o consistență nici tehnică nici de concepție. Ca unul care cercetează colonia dela Baia-mare aduce o serie de peisaje sombre cu mult verde crud, având contururi de arbori decupate și ceruri sticloase. Din Valea Jiului a adus cu sine o serie de compoziții de gust social, înfățișând mineri sfârșiți de istoveală cu târnăcoapele atârând sinistru, siluete de băeși profilându-se dealungul caselor înegrite de noapte: abea flacăra ce licărește timid din felinarele ce se bălângănesc atingând genunchii, dă o notă mai înviorătoare acestor compoziții triste. Cărțile de țigani, grupurile lor la sfat, sunt mai mult bucăți de atmosferă, execuția, coloritul se refugiază pe un plan secundar. *Sachirov* este un suflet de artist muncit de probleme prea grele deocamdată pentru el. Progresul, însă, ce-l putem înregistra dela ultima sa expoziție de acum un an și jumătate, este considerabil, îndreptățindu-ne să credem într'o izbândă a lui.

Ioan Eminet din Timișoara ne este cunoscut dintr'o expoziție personală și una colectivă din anul trecut. Expune câteva pânze rămase din aceste expoziții, lucrări de prin Bretagna, Venezia, Napoli adăugând și un număr mare de lucrări noi. *Eminet* este în plină ascensiune, progresul dela ultima sa expoziție e enorm. Iar energia și încrederea în arta sa îl vor ajuta cu siguranță să învingă. Ca portretist s'a distins cu câteva capete și busturi, între cari și autportretul, iar în peisaj caută efecte de priveriști întinse, de câmpii și râpe bătute de soare, de fragmente de natură scaldate în respirarea umedă a lacurilor sau malului mării. Uzează deopotrivă de ușor de acvarelă ca și de uleu; și această ultimă tehnică se apropie foarte mult de tratarea acvarelei, deoarece diluând mult culorile își poate permite o execuție rapidă în pete mari, obținând încântătoare efecte de nori prin scurgerea culorii foarte diluate. Acum o lună pictorul *Eminet* a plecat în America latină în căutare de inspirație și noroc, de unde se va întoarce — probabil încărcat de lucrări — peste doi ani.

Dna Viola Anyos din Lipova expune portrete, studii de nud, schițe de interior, și multe flori. Indesebi aceste ultime an plăcut fiind lucrate cu acea fineță și delicată simpatie ce poate simți un suflet de femeie pentru flori. În studiile de nud *dna Anyos* caută să între în secretele jocului de mușchi preocupată fiind de corectitudinea desenului și de cât mai naturala nuanță a culorilor — evitând astfel bravura. Dintre portrete amintesc pe acelea ale dlui și dnei *Ing. Victor Vlad* dintre cari indeosebi primul dă măsura științei dnei *Anyos* în construirea capului și a vieții interne.

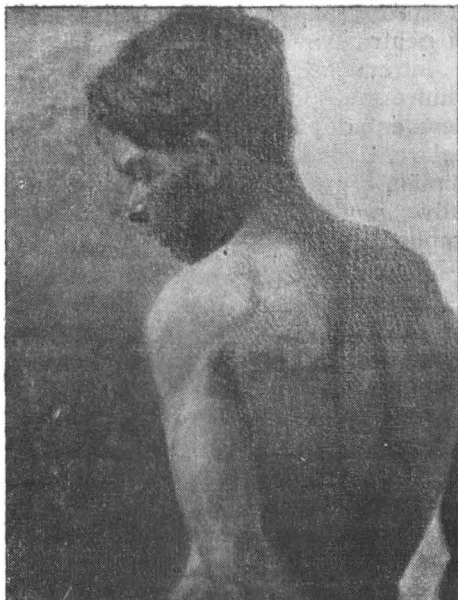
Urmează apoi expoziția pictorilor *Desideriu Novac* și *Diodor Dure* primul din Făget, al doilea din Lușoj. *Di Novac* expune câteva compoziții decorative, alegorice, în uleu, două autportrete și câteva peisajii. *Novac* nu este pictor ci sculptor, am văzut lucrările admira-

I. Eminet: Mamă.

I. Eminet: Plajă in Bretagna.

Viola Anyos: Studiu de nud.

Viola Anyos: Țărani.

bile, executate de dânsul în lemn sau stuc și m'am mirat că n'a spus decât pictură. Dealtcum și aci se simțește bine că schițele decorative au fost gândite în ipsos sau în lemn. „Leda”, „Visul fecioarei” și altele sunt prilejuri pentru Novac de a turna ideea sa în linii sinuoase, curgătoare, ce se întretaie, trec una peste alta ca un mic arabesc geometric. Unul dintre autoportrete dovedea un studiu profund al valorilor, executat evident după ce artistul și-a pus dinainte aceasta problemă de cercetare, lepădându-se de superficialitatea decorativă. Dela dl Novac așteptăm cât mai curând o expoziție de sculptură, de lucruri mici decorative, pentru decorarea interiorului căci talentul său real va ști să se impună mai târziu în direcția în care este reclamat: în artele aplicate.

Cu dl *D. Dure* am făcut cunoștința la expoziția din anul trecut. De atunci și până acum a făcut progrese simțite, cu toate că în acvarelă încă nu s'a debarasat complet de o manieră minuțioasă — dar în acelaș timp puerilă — în tratarea frunzișului de ex. Unele peisajii iarăș sunt prea încărcate; artistul nu și-a dat osteneala, sau n'a știut să simplifice, să reducă din îngrămădirea de momente ale peisajului. A produs și un tablou de bravură lucrat în uleu cu cuțitul. Foarte mândru de el, dl Dure mi-l arăta ca o muștrare la cele ce spuneam anul trecut când îi recomandam să se lase de uleu și să picteze numai acvarelă. De fapt peisajul dsale, reprezentând mare și vapoare ancorate, nu-i lipsit de vibrațiune a atmosferei, este chiar foarte bun dar în acelaș timp expune și un alt uleu reprezentând Castelul dela Hunedoară. Desenat destul de slab, colorat și mai slab a fost lucrarea cea mai scadentă din expoziție.

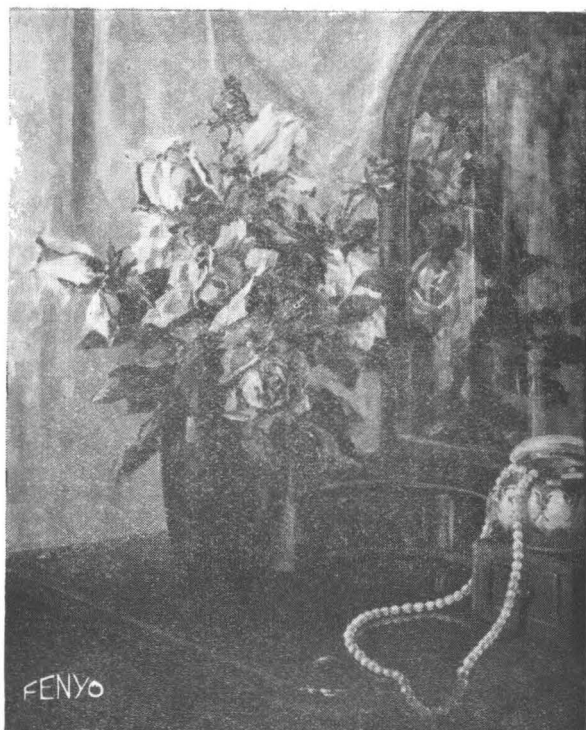
În schimb am admirat câteva acvarele noi, simple și reduse la adevărata lor tehnică.

Seria expozițiilor din localul A. C. B. se încheie cu aceea a dlui prof. Káldor.

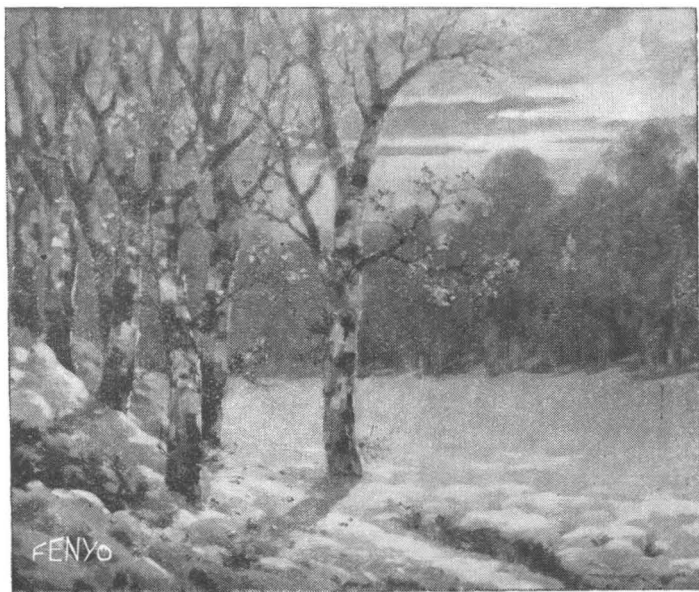
Dl Prof. *Augustin Káldor* are două preocupări: peisajul și florile. Ca unul ce aparține generației vechi ce nu suferea de boala nervoasă a zilelor noastre, dl Káldor este un analitic condus în arta sa de dragostea detaliilor celor mai ascunse, în flori, în redarea materialului porcelanelor, a lacurilor lustruite pe mobila antică, a perlelor, a statuțelor cu care își împodobește interioarele. Iubește obiectele de vitrină, florile lucrușoarele de pe măscioara de lucru, pe care le grupează sau pe un colț de masă, sau pe marginea ferestrei, deschizând de multe ori îndărătul lor perspective îndepărtate.

Peisajul dlui Káldor este și el construit în această vedere de artă; analitic și conștiincios. Artistului îi place peisajul sombru de toamnă, colțurile de natură pierdute în ceață fumurie, vârfuri de munți ascunse în respirarea văilor, păduri în zăpadă, pe care o știe simți caldă și moale, cu conturul disolvat în nuanțe de griuri albastre.

Între lucrările dsale am notat în câteva pastele, modele de fineță și de rafinament cromatic, cum a fost de ex.: „Dansatoarea” concepută frumos și executată admirabil prin delicatetea reflexelor.

Aug. Kaldor: Flori.

*Aug. Kaldor :
Peisaj.*

Dl Kaldor încheie cu această expoziție o carieră artistică și o carieră profesorală lungă și plină de roade. Sub conducerea sa cuminte s'au format generații întregi de elevi dintre cari nu puțini azi au un nume în viața artistică de aici.

*

În luna Martie dl Iuliu Podlipny a expus din lucrările sale la București în Sala Artelor decorative. Critica serioasă l-a relevat cu cuvinte foarte măgulitoare, descoperind într'ânsul un artist de calitate excepționale. După primul succes ce l-a avut în capitală, celelalte, mai mari vor urma de aci înainte, cu atât mai vârtos că pictorul Podlipny s'a hotărât să se mute la București. Îi dorim din inimă succes deplin.

I. MILOIA.